

Claire Polders

Eeuwige kermis

DE GEUS

Met dank aan het Schierbeekfonds, dat het de auteur mogelijk maakte in augustus 2010 te schrijven in het Roland Holst Huis te Bergen.

© Claire Polders, 2011
Omslagontwerp Berry van Gerwen
Omslagillustratie © Truus van Gog/Hollandse Hoogte
ISBN 978 90 445 1690 6
NUR 301

Niets uit deze uitgave mag verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van De Geus BV, Postbus 1878, 4801 BW Breda, Nederland. Telefoon: 076 522 8151.
Internet: www.degeus.nl.

Wilt u het gratis magazine *Geuzennieuws* met informatie over onze nieuwe uitgaven ontvangen, ga dan naar www.degeus.nl en meld u aan.

Een navelstreng van schuim

Hartstocht proef je, genegenheid hoor je, aandacht zie je en oprechtheid voel je, maar liefde was volgens Julia Hollander iets wat je kon ruiken.

In de rij om een kaartje te kopen voor de veerboot drukte ze af en toe haar neus in de plooi van haar arm. De geur op haar huid was zowel vreemd als vertrouwd en bewees een overgave die ze niet van zichzelf kende.

‘Ik doe niet aan misschien’, had Troy gezegd, nadat ze zijn uitnodiging zonder toezegging of afwijzing had getrotseerd.

Op de kade verdrongen toeristen zich voor een stalletje waarin een reusachtige watermeloen in stukken werd gehakt. Julia richtte haar blik op de oceaan, die geduldig het licht weerspiegelde, en dacht aan het galgengesprek van afgelopen nacht. De liter groene thee die ze voor vertrek in alle ernst had gebrouwen en op de houten vlonder voor de bungalow in alle rust had opgedronken, had haar hartkloppingen niet kunnen verminderen.

Een kaneelbruin jongetje trok aan haar tuniek en tekende met een vlakke hand rondjes op zijn buik. Julia negeerde hem en schuifelde richting het loket. Haar vooronderzoek had uitgewezen dat er op dit eiland nog nooit iemand van de honger was gestorven. Het gerammel van lege magen klonk weleens op wanneer de goederenboot te laat arriveerde of hotelgasten bij de smulbuffetten te veel hadden opgescheept, zodat er niets over was voor het personeel, maar honger kon je dat nauwelijks noemen. Er viel altijd wel iets van een boom te plukken.

Onverschrokken richtte het kind zijn bedelpraktijk op de volgende in de rij. ‘Ben jij iemand die toekijkt, wegstijgt of een hand uitsteekt?’ had een Indiase parlementariër haar eens gevraagd tijdens een filmopname in een krottenwijk, en Julia had haar gezicht achter de camera verborgen om te ontkennen dat ze een keuze had.

Eén keer had ze een poging tot filantropie ondernomen en haar productiebudget verkwanseld aan een nooit van de grond gekomen weeshuis. Het resultaat: een halfbakken documentaire en een giftige producent. ‘Medelijden verblindt’, had een succesvol collega haar daarop toevertrouwd. ‘Als waarnemer moet je overal buiten staan.’ Onverschilligheid was een voorwaarde.

In harmonie daarmee had ze haar motto gecomponeerd: Julia Hollander toonde de realiteit, anderen mochten haar verbeteren.

Met het vervoersbewijs op zak liep ze naar een platte rots van waar ze uitzicht had op de turquoise baai. Omdat haar handen trilden, installeerde ze haar camera op het statief.

Honderden havens moest ze inmiddels al gefilmd hebben; bescheiden vissersdorpen in het schemerdonker, pronkerige jachthavens met opgepoetste tweemasters en levendige kaaien die hun karakter ontleenden aan het volk dat erop afkwam.

Voor Julia was ‘haven’ een warm woord dat beschutting beloofde, naar polyesterwas rook en aan het getik herinnerde van lijnen en vlaggetouwen die tegen de mast sloegen. Het hoorde bij spinnakers en vuurtorens en bij Hans Hollander, de vader met het doorwaaide krullenhoofd, die fier rechtop, met de helmstok tussen zijn benen, zijn kinderen in hun oranje zwemvesten van het voordek joeg om eens lekker over-

stag te kunnen gaan. De familie Hollander, de familie met de Wind in de Zeilen.

Wat Julia door het objectief waarnam, verdiende het woord 'haven' niet. De met palmbomen omringde baai was enkel een flauwe inham met een afmeergelegenheid en een paar drijftonnen. Op het zandstrandje verkochten marktlui bloemenkransen aan vers aangevoerde vakantiegangers en op de achtergrond doemden koloniale gebouwen op, die herinnerden aan minder gemoedelijke tijden.

Julia schakelde haar camera uit en nam het fossiel, dat al ruim tien jaar met een leren koord om haar nek hing, in haar hand. Haar vingers verkenden het reliëf.

Geen enkel probleem is onoplosbaar, zei ze tegen zichzelf. Je moet alleen goed zoeken. En niet opgeven. Vooral niet opgeven.

Twee dagen na het ingesproken bericht over het ziekenhuis had ze teruggebeld. En dat betekende: twee dagen te laat. Pas toen de beheerder midden in de nacht op haar deur had gebonsd met de boodschap dat ze dringend contact moest opnemen met het thuisfront, had ze gemerkt dat haar mobieltje door een lege batterij op non-actief stond.

Slaapdronken was Troy naar het toilet gestommeld en op zijn terugtocht had hij zijn voet tegen een stoelpoot gestoten en luid gevloekt. Julia had op het bed haar rug naar hem toe gedraaid om zich op het gesprek te kunnen concentreren en had korte vragen gesteld waarop lange antwoorden kwamen. Na het horen van de verbrekingstoon had ze verwaasd rondgekeken en het onheilsapparaat zo ver mogelijk van zich vandaan op het nachtkastje gelegd.

'Wie was dat?' had Troy gevraagd, met zijn hand op haar naakte heup.

Julia had zich niet verroerd. Het gebaar was vast geruststellend bedoeld, maar ze zou het gewaardeerd hebben als hij een neutraler plek had gekozen. Haar elleboog bijvoorbeeld. Op het moment dat de hand naar voren gleed om haar buik te aaien, was ze opgestaan, door haar eigen opwinding in verlegenheid gebracht.

‘Waar ga je heen?’ had hij gevraagd.

‘Naar huis’, had ze geantwoord en ze was begonnen zich aan te kleden.

‘Dit is je huis.’

‘Dat weet ik. Ik ga *naar huis* naar huis. Naar mijn vader.’

‘Waarom?’

‘Omdat het moet.’

‘Midden in de nacht?’

Ze had haar telefoontje weer gepakt om te zien hoe laat het was en een arm was uit het bed gezwaaid en om haar middel geslagen.

‘Ik moet douchen, inpakken, rekeningen betalen.’

Twee handen hadden haar achterover op het matras gedrukt en haar slipje omlaaggetrokken.

‘Ik moet vluchten zoeken, reserveringen maken ...’

Een mond had haar halfslachtige verzet verstomd.

Als ze nee had gezegd, zou ze nooit geweten hebben of wat Troy Kennedy de avond ervoor in haar had losgemaakt een toevalstreffer was geweest of de potentie bezat iets te betekenen. En dan ging het niet eens om wat er in bed was gebeurd, want daar was Julia nooit veeleisend, ze was al half tevreden als zij ervan kon genieten dat de man die ze bij uitzondering had binnengelaten, opgewonden raakte van haar lichaam, van haar borsten en dijen, van haar vocht, omdat ze zich er iedere keer weer over verbaasde dat zoiets banaals als haar

naaktheid zo'n curieuze verandering in het lichaam van een ander kon veroorzaken. Nee, het ging om wat er was gebeurd tijdens het diner en de rum erna, hun gesprekken waren vol geweest van donkere humor en steken onder water; met zijn woorden en mimiek had hij haar geraakt en ze had zich gewichtloos gevoeld, alsof alle schuld en twijfel, alle priemende ogen en lispelende stemmen, kortom alle levensballast van haar was afgevallen en ze alleen door zijn aanwezigheid met haar voeten op de grond was blijven staan.

Een vlucht zwarte stormvogels danste boven de branding. Vanuit overlappende cirkels waaierden ze naar beneden en schoten vlak boven het wateroppervlak in lange slingers weer de lucht in, waar ze de vormen herhaalden. Hun melkwitte buikjes blonken in het licht van de rijzende zon.

Op het achterdek van de ferry, die zich traag van de landingsplaats verwijderde, keek Julia naar de voorstelling. De vogels waren zo op elkaar afgestemd dat het een enkel organisme leek dat weloverwogen zijn richting koos. Vrij en verbonden, een dualiteit die Julia ook vroeger al had aange trokken. Kokmeeuwen in de polder waren alleen lang niet zo exhibitionistisch.

Opnieuw rook ze aan haar arm. In de zeelucht was de geur nauwelijks nog te traceren, maar zelfs met windstilte zou ze niet geweten hebben wat ze rook.

Ze leunde op de reling en liet haar hoofd zakken. Door gaans nam ze probleemloos afscheid. Ieder einde was immers een nieuw begin en ze bleef nooit ergens lang genoeg om zich te hechten. Maar op deze ochtend trok het kielzog van de ferry een mijlenlang spoor en bleef ze met een navelstreng van schuim aan het eiland verbonden.

Intimiteit blijft nooit zonder gevolgen, dacht ze. En als ze geweten had dat ze haar leven nooit meer zou kunnen hervatten op het punt waar ze het onderbrak – niet omdat de man die haar gewichtloos had gemaakt zijn interesse zou verliezen en evenmin vanwege de documentaire die ze onafgemaakt achterliet, en die haar de kans had kunnen geven de bespottelijke fictie van dit eiland te onthullen, maar omdat de persoon die zij was straks niet meer zou bestaan – had ze misschien nog een poos met haar ellebogen op de reling naar dat schuimende kielzog gestaard. Nu draaide ze zich abrupt om en knipte de navelstreng zonder plichtplegingen door.

Tijdsvergetelheid

Julia Hollander was de dolende telg van een dorp dat Paradijssel heette en zeven meter onder zeeniveau lag. Een uiterst gewoon dorp, vond zij zelf toen ze het verliet, al had ze dat oordeel in de loop der jaren moeten herzien omdat ze nergens anders een dorp had gevonden dat erop leek.

Qua architectuur was het niet uitzonderlijk. Paradijssel lag te midden van andere nederzettingen aan de Hollandse IJssel, een brede getijderivier die vanuit het midden van Nederland met een boog westwaarts de Noordzee in stroomt. De gele klei die overal aanslibde, werd in de streek gebruikt om stenen te bakken en huizen te bouwen, zodat alle plaatsjes op elkaar leken. Ook de manier waarop de sloten en vaarten het dorp doorkruisten was gangbaar. In de polder waren waterwegen onontbeerlijk om al die hectoliters grondwater af te voeren.

Het unieke karakter van Paradijssel moest gezocht worden

in de bevolking, die opvallend veel trotse zelfstandigen telde. Het dorp lag eeuwenlang in de schaduw van de beroemde kaasmarkt van Gouda en in de luwte van de grootste zeehavens van Europa, en iets van die handelsgeest en nijverheid moest van beide kanten zijn komen aandrijven. De archieven toonden het bestaan van touwslagerijen en hennepkwekerijen, later scheepswerven, houthandels en steenfabrieken. En naast de palingvissers en schoonmetselaars die er tegenwoordig huisden, waren er vooral veel manusjes-van-alles. Je was kapper én zweminstructeur, veerpontschipper én dorpsgeheugen, hovenier én huwelijksmakelaar. Flexibiliteit was hun kracht.

Rijk waren de dorpingen nooit geworden en een garantie op geluk hadden ze evenmin, maar ze droegen tegenslag met gratie, omdat ze wisten dat het erbij hoorde, zoals de seizoenen en de nieuwe haring. Zolang zij hun autonomie niet verloren, ploeterden ze tevreden voort.

Attie, een van de dorpsoudsten die Julia op deze reis nog niet had ontmoet, zou haar later het verhaal vertellen over een riviernimf die, nadat zij door een paar vissers bij het baden was gestoord, gedreigd had de dorpingen tot slaven te maken, en die gelukkig op andere gedachten was gebracht door haar een levenslange garantie op verse aardbeien te geven, die haar lippen rood kleurden en haar nog betoverender hadden gemaakt dan ze al was.

Ver weg van huis had Julia weleens aan Paradijsstel teruggedacht met een heimwee die het beklemmende ons-kent-ons aan het oog onttrok en de oprechtheid van de bewoners liet schitteren. Toch had ze het dorp ook op die momenten geen idylle genoemd. Paradijsstel was een levende gemeenschap waar gevochten en gescholden werd, waar belasting-

ontduikers huisden en louche industriemannen de zellingen vervuilden. Ook was ze niet te spreken over de belabberde busverbindingen, al had ze zich altijd afgevraagd of je dat een bestemming kwalijk kon nemen. Hoe dan ook, Julia vergat nooit dat de heimwee die ze ervaarde, herinnerde aan een jeugd die ze niet had beleefd.

Een verveelde stem riep om dat stoelen rechtgezet moesten worden, tafeltjes opgeklapt, riemen vastgeklikt en rolluiken omhooggeduwd. Julia was al klaar voor de landing voordat de stewardess was uitgesproken en keek ongedurig naar buiten.

In de droom waaruit ze was ontwaakt stond een vollemaan boven een bergkam en dansten vrouwen in felgekleurde gewaden een onvertaalbare groet. Boven het vlakke land hing een oranje bol die de verder vuilgrijze lucht een warme tint gaf. Herkenning golfde door haar aderen en verzamelde zich in haar buik. Dit was haar vaderland.

Na de ferry had ze een bus genomen, gevolgd door een uiterst korte propellervlucht. Pas ver in de middag was ze opnieuw de lucht in gegaan, met een Boeing die haar naar een ander continent had gebracht, en het was tijdens die vlucht dat ze haar innerlijke blik op haar vader had gericht en zichzelf had verboden aan haar huid te ruiken in de hoop er Troy te vinden.

In de rij voor de paspoortcontrole klonken de vertrouwde keelklanken van haar moedertaal. Nederlanders was ze overal ter wereld tegengekomen en waar mogelijk uit de weg gegaan. Hun aanwezigheid deed afbreuk aan haar individualiteit. Duizenden kilometers van huis verkeerde ze graag in de illusie de enige polderling te zijn.

Op het treinperron was het druk. Zakenlui stonden naast